

УДК 378.1.011.31

Б 88

Мар'яна БРОДА

orcid.org/0000-0001-8841-9807

ЧИННИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті обґрунтовується важлива роль сучасних інформаційних технологій у демократизації підготовки майбутнього вчителя англійської мови та розкриваються відповідні чинники їх запровадження у ВНЗ України. Вони стосуються індивідуалізації і диференціації навчальної діяльності студентів, її оцінювання викладачем у поєднанні із самоконтролем і самооцінкою студентів, оптимального поєднання форм та методів їхнього самостійного навчання тощо. Водночас охарактеризоване місце Інтернет-ресурсів, on-line курсів, відео-матеріалів у процесі викладання англійської мови. Наголошено на ролі викладача як організатора роботи.

Ключові слова: чинники, інформаційні технології, індивідуалізація та диференціація навчання, форми та методи навчальної діяльності.

Постановка проблеми. Підвищення суспільної значущості систем освіти зобов'язує робити акцент на успішне здобуття фаху світового зразка, вдосконалення педагогічної майстерності та ефективної реалізації сучасних інформаційних технологій у педагогічній підготовці студентів. Реформування вищої освіти в умовах європейської інтеграції передбачає розв'язання проблем демократизації суспільства та формування суспільно активних громадян, що веде до наближення до рівня європейських та світових стандартів, досягнення іншої якості підготовки випускників вищої школи, конкурентоспроможних на європейському ринку праці, та використання сучасних інформаційних технологій організації навчання й урахування відповідних умов їх запровадження у ВНЗ України. Здатність забезпечувати відповідність ринкових відносин в Україні європейським, визначати пріоритети економічного та соціального розвитку України в європейському контексті тощо сприятиме реалізації соціалізації, ціннісних орієнтацій особистості, її адаптації до нових соціальних умов, навчанню впродовж усього життя, що вважаються необхідними для кожного сучасного європейця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання перебудови сучасної вищої освіти висвітлюються у працях В. Андрущенко, М. Солдатенка [5], А. Фурмана та ін., які розглядають її у контексті обґрунтування необхідності важливих трансформаційних процесів в умовах Болонського процесу, а також модульного навчання, організації самостійної роботи студентів тощо. Розробкою і впровадженням нових інформаційних технологій у навчальний процес, зокрема вищої школи, активно займаються такі дослідники, як Т. Алексич, Е. Журан [3], О. Казачінер, А. Панченков [4], Н. Хміль [6] та ін. Однак відсутні системні дослідження важливих тенденцій і відповідних умов педагогічної підготовки фахівців європейського простору вищої освіти стосовно використання сучасних інформаційних технологій організації навчання у ВНЗ України.

Мета статті – виявлення чинників використання сучасних інформаційних технологій організації навчання у ВНЗ України задля вдосконалення підготовки студентів з англійської мови.

Професійно-педагогічна підготовка постає як своєрідне системне утворення, обсяг і глибина якого в основному визначаються інформаційними потребами студента як майбутнього фахівця. Повноцінна підготовка компетентного фахівця потребує передовсім особливого методичного забезпечення навчального процесу та відповідного інформаційного оснащення наукових досліджень, оскільки його професійна майстерність завжди орієнтується на майбутню діяльність і стане проявом його творчої індивідуальності, самостійності, самореалізації. Відтак принципи зміни в сучасному розвитку ВНЗ України характеризуються тенденцією до якісного наповнення змісту навчального процесу та визначення сучасних інформаційних технологій у навчанні студентів щодо забезпечення різнобічного розвитку особистості.

Комп'ютер може бути ефективно використаний у найрізноманітніших комунікативних завданнях і ситуаціях з урахуванням психологічних особливостей студентів як для ознайомлення з новим мовним матеріалом, новими зразками висловлень, так і може створювати оптимальні умови для успішного освоєння програмного матеріалу: при цьому забезпечується гнучке, достатнє й посилене навантаження вправами всіх студентів. Важливою особливістю комп'ютера в навчанні іноземної мови є те, що він може працювати в комунікативно-спрямованому діалоговому режимі й певним чином, заповнювати відсутність природного комуніканта, моделюючи й імітуючи його.

Застосування на занятті з практики англійської мови комп'ютерних тестів і діагностичних комплексів дозволить вчителю за короткий час отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається, і своєчасно його скоректувати. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного студента, аналізу його пози-

тивних та негативних особливостей. Саме нові технології навчання на основі інформаційних і комунікаційних дають змогу інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та глибину засвоєння величезних масивів знань.

Невипадково у виборі стратегії навчання англійської мови сьогодні мова йде передовсім про діяльність студента, учіння – learning (замість training, що передбачає активне керівництво навчанням з боку викладача) [7]. Саме завдяки інформаційним технологіям цікавішою і важливішою стає робота з навчальним матеріалом.

Відтак викладач виконує функцію не інформаційну, а управлінську і стає, по суті, консультантом у самостійному навчанні студентів. Адже роль педагога полягає у створенні умов для оволодіння професійною майстерністю, підготовки до самоосвіти, нарощування гідності та інтелігентності. Це, своєю чергою, ставить проблему удосконалення педагогічної майстерності, підвищення кваліфікації фахівців та ефективної реалізації сучасних інформаційних технологій у педагогічній підготовці студентів.

Індивідуалізація навчальної діяльності як важливий орієнтир успішного забезпечення навчального процесу реалізується також у межах диференційованого навчання (в умовах масової роботи), що передбачає поділ усіх студентів на умовні групи з однорідними психологічними характеристиками і рівнем підготовки. Побудова самостійної роботи неодмінно враховує різнорівневий зміст освіти, розвантаження та перерозподіл інформації та змінює традиційні функції педагогів.

Перехід до демократичних взаємин у навчально-виховному процесі відповідає сучасним перетворенням у європейському просторі вищої освіти та передбачає особисте включення у діяльність із наявними засобами чи потребою шукати нові. Це означає, що на всіх етапах організації навчальної діяльності педагог повинен виявляти мудрість і тактовність, позитивні емоції, не дорікати студентам за їхню низьку успішність, фізичні вади чи негативну поведінку. Адже найпершим завданням педагога є створення такого середовища, що забезпечується відповідними стосунками, яке б надавало моральну допомогу, стимулювало студентів ставати кращими.

Підвищення ефективності діяльності кожної особистості залежатиме, безперечно, від урахування структурної побудови змісту навчальних дисциплін, у т. ч. практики англійської мови. Сьогодні активно розробляються теорії щодо якісного наповнення усіх компонентів такого змісту. Тому задля забезпечення якості навчання необхідно створити умови для оптимального поєднання методів і форм самостійної діяльності, що є важливим чинником ефективної реалізації сучасних інформаційних технологій організації навчання у демократизації підготовки майбутнього фахівця.

Поруч із традиційними формами навчання у ВНЗ України, в межах яких забезпечується самостійна творча робота студентів, важливе місце займають нетрадиційні, нестандартні форми роботи: проблемні лекції і семінари, ділові, рольові і дидактичні ігри, факультативи, спецкурси і спецсемінари, індивідуальні дослідні завдання, заняття проблемних груп студентів, діяльність народних університетів, методичні семінари-практикуми, «круглі» столи тощо. Тут дуже важливо для педагога вміти оцінити результати як спільної роботи, так і кожного зокрема, адже внесок кожного учасника парного виконання завдання також має бути помічений і відзначений. Найчастіше пропонуються такі форми навчальної роботи із застосуванням ІТ: самостійна, дослідницька робота (виконання нетипових самостійних завдань чи завдань дослідницького характеру), підготовка ними проєктів, розробка методичних матеріалів, презентацій тощо.

Уже на етапі вивчення нової інформації з англійської мови важливо використовувати проблемні запитання, проблемні вправи, евристичні бесіди, ділові та рольові ігри, дискусії. В активізації діяльності студентів результативними є метод проєктів, моделювання ситуацій, аналіз відео-ситуацій, «мозковий штурм» тощо, які дають змогу переходити від монологу до діалогу, активного пошуку з використанням інформаційних технологій. Тут потрібними виявляються поради щодо широкого застосування у вищій школі ділових ігор з використанням іноземної мови [1, 28], різноманітних вікторин, запитань і відповідей, презентацій.

Задля впровадження мультимедійних засобів викладач, як правило, розробляє потрібні інформаційні матеріали і використовує різні інформаційні технології, які відображають не лише текст, а й колір, анімації, кілька видів інформації, будь-які відео-матеріали найрізноманітнішого плану. Такими мультимедійними засобами на заняттях з іноземної мови є інтерактивна дошка, ноутбук, смартфон, мультимедійний проєктор, електронний підручник тощо.

Слід зазначити, що використання відео для навчання аудіювання має свої позитивні і негативні сторони. З одного боку, відеозапис, в порівнянні з аудіозаписом, має більш життєвий характер – ви не тільки чуєте, але й бачите міміку і жести співрозмовників, а також отримуєте інформацію при широкому контексті того, що відбувається – місце дії, віку учасників та ін. З іншого – всі ці фактори відволікають слухача від власної мови, і він може захопитися розгляданням картинки, замість того щоб зосередитися на аудіюванні. Тому студенти перед переглядом повинні отримати чітко сформульоване завдання, на виконанні якого мають зосередитися [2].

Використовуючи мультимедійну дошку на занятті-лекції, викладач може дати вдвічі більший обсяг інформації за один і той самий час. Пояснення викладача доповнюється фотографіями, малюнками, анімаціями,

відео, текстом тощо. Бажано використовувати звуковий супровід або звукові ефекти, і дотикальні слайди. Студенти можуть не записувати зміст почутого, оскільки нотатки з даної теми (або презентацію до заняття) викладач може їм роздрукувати, переписати на флеш-пам'ять або вислати електронною поштою.

Спеціальні навчальні сайти призначені для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності – читання, письма, говоріння та аудіювання, вивчення фонетики, граматики, лексики тощо. У роботі з навчальними сайтами зазвичай обирається той рівень складності, який відповідає рівню підготовки студентів (навчальні сайти можна поділити за рівнями складності, що забезпечує індивідуалізацію навчання).

Співпрацюючи зі студентами (викладач повинен бути поруч зі студентом, коли той потребує допомоги, однак не заважати йому працювати самостійно) та використовуючи комп'ютер, важливо стежити за часом і так спрямовувати роботу студентів, щоб усі були задіяні та виконували поставлене завдання. З метою вивчення іноземних мов може використовуватися спілкування в Інтернеті.

Тут може використовуватись як вільне спілкування в Інтернеті, так і спеціально організоване спілкування в режимі електронної пошти, електронної конференції та дошки оголошень, що створює унікальну автентичну ситуацію діалогічного мовлення. Найбільш широко використовується організоване спілкування за допомогою телекомунікаційних мереж: листування між окремими студентами і між цілими класами та школами, обмін інформацією між навчальними закладами різних міст, країн. Тоді викладач відіграє роль організатора роботи, який допомагає спланувати листування, написати лист чи скласти колективну відповідь.

Як інформаційна система, Інтернет пропонує своїм користувачам різноманіття інформації і ресурсів. Базовий набір послуг може містити у собі електронну пошту (e-mail), телеконференції (usenet), відеоконференції, можливість публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) і розміщення її на Web-сервері, доступ до інформаційних ресурсів, довідкові каталоги (Yahoo!, InfoSeek/UltraSmart, LookSmart, Galaxy), пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite), розмова в мережі (Chat). Ці ресурси можуть бути активно використані на занятті англійської мови. Адже вони сприяють розширенню мовної компетенції студентів і підвищенню мотивації вивчення іноземної мови.

Упровадження мультимедійних засобів веде до програмного забезпечення дистанційної форми навчання, використання у навчальному процесі вивчення іноземної мови телеконференцій, доступу до Інтернет-сайтів тощо. Можливості моделювання навчальних процесів за допомогою

інформаційних технологій виявлятимуться у застосуванні програмних тестів, тренажерів, ігор, здійсненні проектно-дослідницької діяльності.

Одним із основних навчальних інтернет-ресурсів є вебквест (webquest), що передбачає проведення проекту за участю всіх студентів, які висловлюють свою думку, роблять висновки та дають відповідь на загальне запитання дискусійного характеру [9]. Вебквести спонукають студентів до аналізу, творчості, критичного мислення, спільної роботи у групах [8, 66].

Досвід використання методу проектів у вивченні англійської мови сприяє формуванню вмінь працювати з різними текстами, навичок читання, аудіювання, говоріння тощо, а також розвитку можливостей самостійно працювати, удосконаленню творчих здібностей, дослідницького пошуку. Використання при цьому інтерпретаційного діалогу, що передбачає обмін думками, інтерпретацію фактів і т. ін., сприяє осмисленню отриманої інформації, своєрідному перетворенню оточення. Зрозуміло, що важливо підбирати професійно спрямовані теми діалогів. Для цього використовують також створення тематичних портфоліо, коли пропонують різні запитання, обговорюють процедуру публічного захисту робіт та роблять певні висновки й узагальнення.

Розвиток ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) створює можливості доступу до мережі internet, практично миттєвого обміну інформацією між студентом і викладачем. Звісно, ці технології потребують доброї матеріальної бази ВНЗ, доступу до серверного комп'ютера. Помічено, що популярним є використання серверної мови PHP з кодом Open Source.

Результати контролю за навчальною діяльністю, звісно, виражаються в її оцінюванні, тобто у встановленні рівня виконання завдань, їх підготовки, здатності до творчого розв'язання задач. Задля формування уявлень про вдосконалення діяльності ВНЗ педагог повинен вивчати джерела надходження інформації (друковані чи усні), виявляти результати педагогічної практики, вивчати професійний досвід вчителів і викладачів.

Стрімкий прогрес інформаційних технологій, використання комп'ютерних технологій у сучасному суспільстві привели до формування нової галузі педагогічних знань – медіа-освіти, викликані потребою бути комунікабельним та контактним, легко адаптуватися в різних соціальних групах. Залучення Інтернет-ресурсів, телекомунікаційних мереж задля планування і проведення занять у ВНЗ дає змогу студенту працювати в індивідуальному темпі, співпрацювати з ровесниками та педагогом. Сьогодні актуальні поширення телекомунікаційних мереж, розвиток українського сектора Інтернет, інтенсифікація впровадження Інтернет-сервісів у різні сфери суспільного життя, цифрового мовлення, подальший розвиток багатоканальних телекомунікаційних мереж і подальша комп'ютери-

зація. Відтак навчання молодих людей, побудоване на використанні інформаційних технологій, он-лайн курсів, поліпшує їхню орієнтацію в майбутньому, що дає змогу використовувати дуже цінний час (навчання) не лише для засвоєння знань, а й для самопідготовки до занять та участі в них [2], [6].

Висновки. Чинниками реалізації сучасних інформаційних технологій організації навчання у підготовці вчителя англійської мови є застосування її ефективних методів і форм навчання та їх оптимального поєднання, проектування демократичної структури взаємин учасників навчально-виховного процесу, індивідуалізація і диференціація навчальної діяльності студентів, контроль за навчальною діяльністю студентів та її оцінювання у поєднанні із самоконтролем і самооцінкою тощо.

Перспективи дослідження. Подальшого дослідження потребують застосування інтерактивних методів і засобів, форм індивідуалізованого навчання з підготовки майбутніх учителів англійської мови.

Література

1. Бим И.Л. К проблеме оценивания современного ученика иностранного языка / И.Л. Бим // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 3. – С. 27 – 34.
2. Вірченко Т.І. Інтерактивні технології формування мовної особистості: використання відео / Т.І. Вірченко // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки : зб. наук. статей. – 2009. – № 15. – С. 33 – 40.
3. Журан Е.А. Проблеми розробки інтерактивних електронних підручників / Е.А. Журан // Інформаційні технології в освіті. – 2012. – № 13. – С. 114 – 116.
4. Панченков А.О. Навчання в дії: Як організувати підготовку викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання : метод. посіб. / А.О. Панченков, О.І. Пометун, Т.О. Ремех. – К. : А. П. Н. – 2008. – 72 с.
5. Солдатенко М. Самостійна пізнавальна діяльність у контексті Болонського процесу / М. Солдатенко // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 3 – 5.
6. Хміль Н.А. Нові інформаційні технології як засіб науково-педагогічної комунікації / Н.А. Хміль // Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій в науці, освіті та економіці : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (11 – 13 груд. 2006 р., м. Луганськ). – Луганськ : Альма-матер. – 2006. – С. 219 – 221.
7. Taylor Mark. Teaching Generation Next: A Pedagogy for Today's Learner's / Mark Taylor // [http:// A Collection of Papers on Self-Study and Instructional Improvement](http://A%20Collection%20of%20Papers%20on%20Self-Study%20and%20Instructional%20Improvement). – 26th Edition. – 2010. – P. 192 – 196.
8. Moeller A.J., McNulty A. WebQuests, teacher preparation and language learning: theory into practice / A.J. Moeller, A. McNulty. – [On-line resource] : [http:// digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1173&context=teachlearnfacpub](http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1173&context=teachlearnfacpub).
9. Smith D.G. Teaching English with Information technology / David Gordon Smith, Eric Baber. – London : Modern English Publishing Ltd, 2005. – 181 p.

References

1. Bim I.L. K probleme ocenivaniia sovremennogo uchenika inostrannogo yazy'ka (*Concerning the issue of pupils assessment in foreign languages*), *Inostranny'e yazy'ki v shkole*, 2002, Vol. 3, pp. 27 – 34. [in Russian]
2. Virchenko T.I. Interaktyvni tekhnolohii formuvannia movnoi osobystosti: vykoriaystannia video (*Interactive technologies in the formation of a new personality: using videos*), *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky. Naukovi doslidzhennia. Dosvid. Poshuky*, 2009, Vol. 15, pp. 33 – 40. [in Ukrainian]
3. Zhuran E.A. Problemy rozrobky interaktyvnykh elektronnykh pidruchnykiv (*The issue of compiling interactive electronic textbooks*), *Informatsiini tekhnolohii v osviti*, 2012, Vol. 13, pp. 114 – 116. [in Ukrainian]
4. Panchenkov A.O. Navchannia v dii: Yak orhanizuvaty pidhotovku vykladachiv do zastosuvannia interaktyvnykh tekhnolohii navchannia (*Education in action: how to organise teacher training for using interactive educational technologies*), Kyiv, 2008, 72 p. [in Ukrainian]
5. Soldatenko M. Samostiina piznavalna diialnist u konteksti Bolonskoho protsesu (*Autonomous cognitive activity in the context of the Bologna process*), *Ridna shkola*, 2005, Vol. 1, pp. 3 – 5. [in Ukrainian]
6. Khmil N.A. Novi informatsiini tekhnolohii yak zasib naukovo-pedahohichnoi komunikatsii (*Modern information technologies as a means of scholarly educational communication*), *Suchasni tendentsii rozvytku informatsiinykh tekhnolohii v nauksi, osviti ta ekonomitsi*, Luhansk, 2006, pp. 219 – 221. [in Ukrainian]
7. Taylor Mark. Teaching Generation Next: A Pedagogy for Today's Learner's / Mark Taylor // <http://> A Collection of Papers on Self-Study and Instructional Improvement. – 26th Edition. – 2010. – P. 192 – 196.
8. Moeller A.J., McNulty A. WebQuests, teacher preparation and language learning: theory into practice / A.J. Moeller, A. McNulty. – [On-line resource] : <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1173&context=teachlearnfacpub>.
9. Smith D.G. Teaching English with Information technology / David Gordon Smith, Eric Baber. – London: Modern English Publishing Ltd, 2005. – 181 p.

Брода Марьяна. Факторы внедрения современных информационных технологий в подготовке учителя английского языка. В статье обосновывается важная роль современных информационных технологий в демократизации подготовки будущего учителя английского языка и раскрываются соответствующие факторы их внедрения в ВУЗы Украины. Эти факторы касаются индивидуализации и дифференциации учебной деятельности студентов, её оценивания преподавателем в соединении с самоконтролем и самооценкой студентов, оптимального сочетания форм и методов самостоятельного обучения и т. д. Вместе с тем охарактеризованно место Интернет-ресурсов, on-line курсов, видеоматериалов у процессе преподавания английского языка. Подчёркнута роль преподавателя как организатора работы.

Ключевые слова: факторы, інформаційні технології, індивідуалізація і диференціація навчання, форми і методи навчальної діяльності.

Broda Mariana. Factors affecting the introduction of modern information technologies in training teachers of English. The article grounds the important role of information technologies in modern democratic pedagogical training of future specialists, and discloses relevant factors in their implementation in universities of Ukraine. These factors are related to the individualization and differentiation of educative activities for students, their assessment by the teacher together with self-control and self-assessment of the students, optimal combination of forms and methods of students autonomous learning and so on. At the same time the article characterizes the place of the Internet resources, online courses and videos in teaching English. It is emphasized on the role of the teacher as an organizer.

Key words: factors, information technologies, individualization of education, forms and methods of educational activities.

Одержано 12.02.2016